

Joker, Estetika abjekce a etika psychoanalýzy

Michael Telín

Bakalářská práce

Oponentský posudek

Předložená bezesporu tematicky velice originální bakalářská práce je věnována, podle autorových vlastních slov, interpretaci filmu Joker pomocí teoretického aparátu psychoanalýzy. Ač je vyznění autorovy interpretace především Žižekovské v tom, jak se pokouší propojit psychoanalýzu s politikou a kritikou kapitalismu, teoretické rozpětí psychoanalytického pojmového aparátu, který autor pro své účely mobilizuje, je mnohem širší: od klasických psychoanalytických pojmů u Freuda, přes Lacana a Kristevu, až po sepětí psychoanalýzy a politiky u již zmíněného Žižeka, Hana a Marka Fischera. Za nejzdařilejší považuji druhou kapitolu, kde autor zasazuje některé psychoanalytické pojmy i některé motivy z filmu Joker do „psychopolitiky“ pozdního kapitalismu.

V takto velice široce nastaveném teoretickém rámci však jako čtenář spatřuji první strukturální problém práce. Práce podle mého názoru zahrnuje až příliš mnoho témat (namátkou: lingvistický základ psychoanalýzy, teorii subjektu, symbolické násilí, kapitalistický realismus, psychopolitika, abjekce, etika psychoanalýzy), z nichž některá nesouvisí s hlavním předmětem práce, jímž je interpretace filmu Joker. Drobné analýzy samotného filmu se v textu objevují tu a tam spíše jako ilustrace jednotlivých výkladů celé řady až kaleidoskopicky rozházených robustních psychoanalytických pojmů a čtenář si jen těžko skládá ucelenou interpretaci. Od bakalářské práce bych očekával mnohem jasnější strukturu.

Druhá poznámka je metodologická. Když autor na str. 2 konstatuje, že „obsah většiny pojmů je obtížné zachytit precizně, protože je sám Lacan v různých kontextech vykládá a prezentuje odlišně“, zdá se mi, že zaměňuje dvě odlišné roviny zkoumání, sice předmět zkoumání (Lacanova pojmy) a způsob, jakým je budeme zkoumat (metodologie předložené bakalářské práce). Tyto dvě roviny zkoumání je třeba metodologicky odlišit, jinak nám jako čtenářům hrozí to, co autor sám na jiném místě vytýká Kristevě v případě jejího pojmu abjekce, sice že při definování tohoto pojmu se nám autorka „nesnaží práci ulehčit“ (s. 26).

Hlavní dvě námitky se tedy týkají struktury práce a její metodologie. Z formálnějších námitek zmíním rovněž dvě. Za první otázku odkazování na pojmy v jazyce originálu v závorce. Když odkazujete na Lacanovy pojmy v závorce, např. na str. 8 v případě termínu rozdělený subjekt (split), v odborné literatuře se odkazuje na původní pojem v originále (tedy ve francouzštině), nikoli v překladu (v tomto případě do angličtiny). Za druhé uvedu způsob, jakým opakovaně užíváte sloveso „adresovat“, např. na str. 13, kde píšete, že „pán adresuje druhého, raba“. Toto užití se mi zdá v češtině agramatické (jde zřejmě o anglicismus).

Práci nicméně doporučuji k obhajobě. Avšak vzhledem k výše uvedeným strukturním a metodologickým výhradám a ke skutečnosti, že cíl práce, jímž bylo „představit film Joker pomocí teoretického aparátu psychoanalýzy“, nebyl podle mého názoru beze zbytku naplněn, navrhuji hodnocení dobře (3).

V Praze, dne 6.9.2022

Jan Bierhanzl